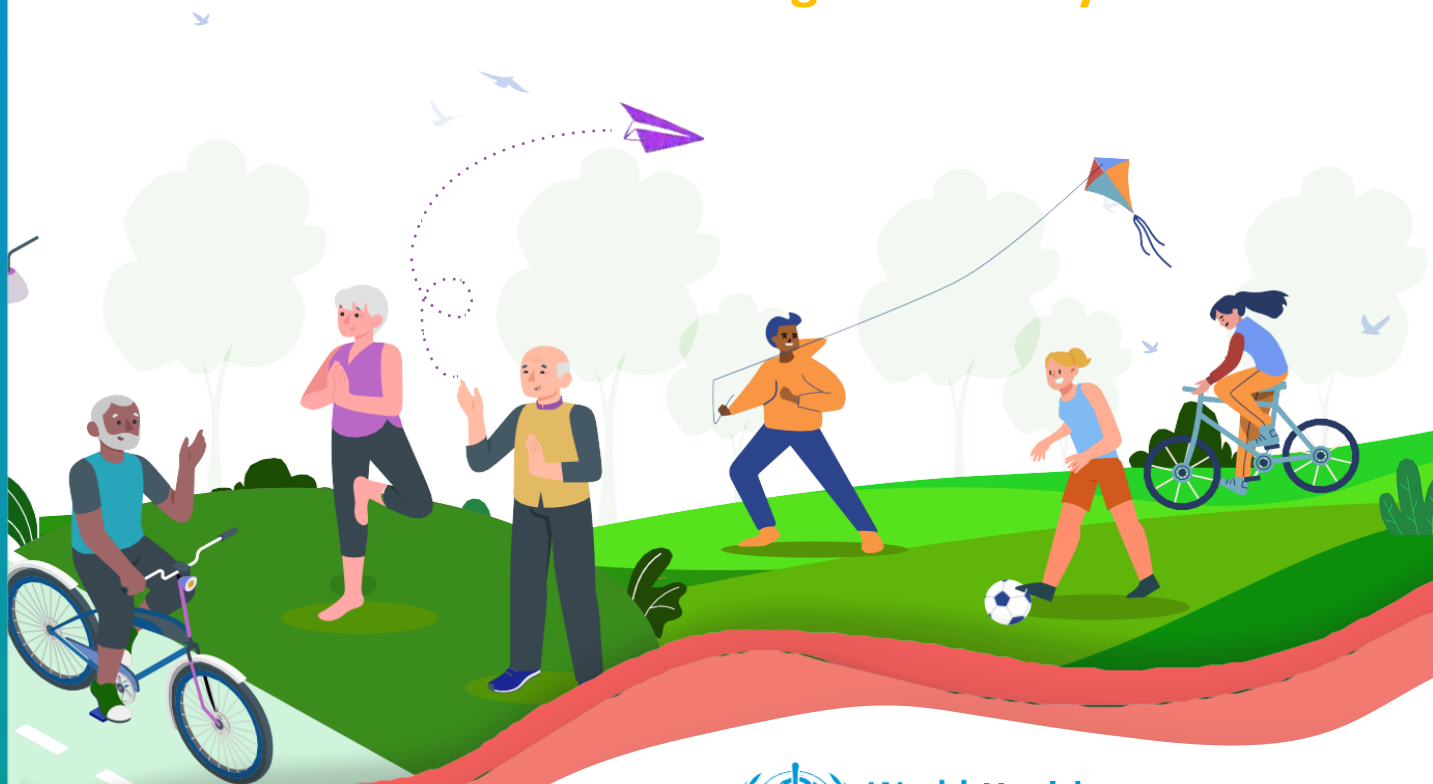

Politické prohlášení Evropské sítě Zdravých měst WHO

Na cestě k prosperující společnosti:
Posílení role zdraví
v rámci well-being ekonomiky*

World Health
Organization

European Region

Na cestě k prosperující společnosti: Posílení zdraví v rámci well-being ekonomiky* politické prohlášení Evropské sítě Zdravých měst WHO pro společný postup

** z anglicky užívaného termínu „well-being economy“ – překládáno také jako „ekonomika pohody/blahobytu/kvality života“¹ - koncept, který zdůrazňuje, že ekonomická rozhodnutí by měla brát v úvahu nejen finanční aspekty, ale také zdraví, spokojenost a kvalitu života občanů. V textu dále využíváno především ve stručném formátu „well-being“ nebo vždy dle daného kontextu.*

My, starostové a vysocí političtí představitelé měst, kteří jsme se sešli ve dnech 21.-23. listopadu 2023, potvrzujeme svůj závazek k hodnotám a zásadám hnutí Zdravých měst.

V posledních letech se ve světě sešla řada krizí, které významně ohrožují pokrok dosažený v oblasti veřejného zdraví. Toto ohrožení je umocněno složitou interakcí sociálních, environmentálních, ekonomických a komerčních determinant zdraví, přičemž není možné opomenout vliv a jednání komerčních subjektů, které pozitivně i negativně ovlivňují podmínky, které utvářejí životy lidí – jak se rodí, dospívají, pracují, žijí a stárnou². Tyto krize, jako je změna klimatu, pandemie COVID-19 a probíhající konflikty po celém světě, zasahují do různých oblastí, včetně veřejného zdraví, ekonomiky a životního prostředí. Tyto krize nejenže ohrožují úspěchy dosažené v oblasti zdraví v předchozích desetiletích, ale také negativně ovlivňují kvalitu osobního a komunitního života a postihují zejména mladé dospělé a děti.

Nepříznivé dopady se projevily napříč komunitami v celém evropském regionu WHO a přispěly k dalšímu prohloubení nerovností v oblasti zdraví, zejména v důsledku chudoby, migrace a sociálních nerovností, jako jsou rozdíly v příjmech, různé formy diskriminace či nevhodné bydlení³. Tyto nerovnosti mají dlouhodobý vliv na komunity a prohlubují zranitelnost části populace. Vytvářejí překážky v přístupu ke zdravotní péči a k základním zdrojům, představují významné problémy pro fyzické a duševní zdraví obyvatelstva i pro odolnost zdravotnických systémů. K řešení těchto výzev je nezbytná změna paradigmatu – změna způsobu uvažování o vztahu mezi zdravím a ekonomikou, kterou představuje právě koncept „well-being ekonomiky“ (*ekonomika pohody/blahobytu/kvality života* – který zdůrazňuje, že ekonomická rozhodnutí by měla brát v úvahu nejen finanční aspekty, ale také zdraví, spokojenost a kvalitu života občanů). Tento koncept zdůrazňuje význam veřejné i soukromé odpovědnosti za zdraví populace; podporuje veřejné investice, včasnou intervenci a odpovídající přidělování zdrojů na zlepšení kvality života populace i společnosti jako celku, přičemž se zaměřuje také na vliv životního prostředí a zlepšování zdraví udržitelným způsobem.

Well-being ekonomiky nereagují pouze na krize; tento přístup navazuje na rozvíjející se koncepty cirkulární ekonomiky, budování komunitního bohatství či sociální udržitelnosti, které přesahují klasické způsoby hodnocení výkonnosti ekonomiky, např. pomocí HDP. Mnohé z těchto nových konceptů byly iniciovány místní správou a aktéry na lokální úrovni. K tomu se přidávají požadavky a zájem široké veřejnosti o vytvoření bezpečných a živých míst, ve kterých mohou lidé prosperovat, a ne pouze přežívat. Tyto změny vytvořily nové příležitosti pro spolupráci mezi zdravotním sektorem a sektorem místního rozvoje s cílem zlepšit život lidí a společnosti dnes i pro příští generace.

¹ Světová zdravotnická organizace (WHO) well-being definuje jako „Stav životní pohody, v níž každý jedinec realizuje svůj vlastní potenciál, dokáže se vyrovnat s běžnými stresy života, dovede pracovat produktivně a užitečně a je schopen přispět k rozvoji své komunity.“

² [Komerční determinanty zdraví](#). Ženeva: World Health Organization; 2023.

³ [Přeměna prostředí v oblasti zdraví a sociální spravedlnosti](#): podpora sociálně spravedlivého a inkluzivního růstu s cílem zlepšit odolnost, solidaritu a mír. Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2023 (). Prohlubující se nerovnosti, klesající důvěra – to vše spolu neoddělitelně souvisí a má významný dopad na zdraví, uvádí [nová zpráva WHO/Evropa](#). Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2023.

Snaha o zdravější společnost a prosperující ekonomiku jsou vzájemně propojené agendy, přičemž se tento přístup prosadil mezi vládami a mezinárodními institucemi v celém evropském regionu WHO. Toto hnutí navazuje na dosavadní postupy a činnosti celoevropské Komise pro zdraví a udržitelný rozvoj, Ženevské charty pro well-being a rovněž souvisí se začleněním zdravotních aspektů do rozhodování v oblasti ekonomiky a obchodních vztahů. Konkrétně navazuje na rezoluci Regionálního výboru WHO pro Evropu EUR/RC69/R5: Urychlení postupu ke zdravému a prosperujícímu životu pro všechny, zvýšení rovnosti ve zdraví a neopomenutí nikoho v rámci evropského regionu WHO, a to prostřednictvím zavádění hodnot solidarity, rovnosti, sociální spravedlnosti, inkluze a rovnosti pohlaví do hlavních rozpočtových a prorůstových politik při respektování výsledků jednání Evropského regionálního fóra WHO na nejvyšší úrovni ke zdraví ve well-being ekonomice⁴. Jádrem tohoto přístupu spočívá v uznání, že zdraví je hnací silou well-being ekonomiky a zároveň ji spoluvytváří na základě komplexní interakce mezi zdravím jednotlivců a komunit, včasnými zásahy, hospodářskou prosperitou a sociálními a environmentálními faktory. Zdravá populace, kvalitní zdravotní péče a zvyšování rovnosti ve zdraví ve výsledku znamenají prosperující a odolnější společnost i ekonomiku. Současně sektor zdravotnictví může tyto ekonomické a sociální přínosy maximalizovat. Well-being ekonomika přispívá k rozvoji zdraví celé společnosti, a to prostřednictvím zlepšování podmínek pro dobrý a kvalitní život každého jednotlivce.

Well-being ekonomika se orientuje na takovou tvorbu politik a přístup k řízení, jehož cílem je postavit lidi a kvalitu jejich života a spokojenost do centra politiky a rozhodování.⁵ Tato ekonomika přesouvá a maximalizuje přínosy všech investic pro spravedlivý blahobyt / well-being – lidský, sociální, ekonomický a planetární. (obr. 1)⁶⁷ To zahrnuje využití široké škály možností, jako jsou inovativní fiskální nástroje, odpovědné zadávání veřejných zakázek, podpora zaměstnanosti, regulace a hodnocení dopadů politik k zajištění well-being(u) při maximalizaci všech vedlejších přínosů napříč těmito oblastmi.

Uvědomujeme si, že well-being ekonomika je navržena tak, aby přispěla ke kvalitnějšímu životu lidí a k ochraně planety, přičemž právě ekonomika přináší užitek našim komunitám a životnímu prostředí. Vycházíme proto z konceptu "Jednoho zdraví" (One Health approach)⁸ a Kodaňského konsensu starostů: "Zdravější a šťastnější města pro všechny" a znovu potvrzujeme svůj závazek k šesti klíčovým tématům a k zajištění toho, aby naše politiky byly i dle nich strukturovány.

Zavazujeme se k přechodu na well-being ekonomiku změnou přístupu a investicemi do priorit, které podporují lidský, sociální, hospodářský a planetární well-being. Reakcí na aktuální výzvy a přípravou podmínek pro budoucí generace usilujeme o kultivaci udržitelné a inkluzivní společnosti, která upřednostňuje celkovou úroveň dobrého života jednotlivců i komunit a současně kvalitu životního prostředí. Usilujeme o svět, v němž je well-being v popředí zájmu veřejných politik, celkového rozvoje a prosperity, a kde není nikdo opomíjen.

Domníváme se, že proces integrace konceptu well-being ekonomiky v celém evropském regionu je zásadním krokem k tomu, abychom mohli naplnit náš mandát k posílení spolupráce a koordinace mezi městy, odvětvími a zainteresovanými stranami na místní úrovni. Města jsou pro tuto změnu zásadní, mohou jít příkladem a využít svých praktických zkušeností k testování inovativních řešení v oblasti well-being(u). Města také mohou přispět k širšímu regionálnímu rozvoji směrem k prosperujícím společnostem.

⁴ [Shifting together to well-being economies](#): Investing in healthy, fairer, prosperous societies today: outcome statement of the WHO European Regional High-level Forum on Health in the Well-being Economy, 1-2 March 2023, Copenhagen, Denmark. Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2023.

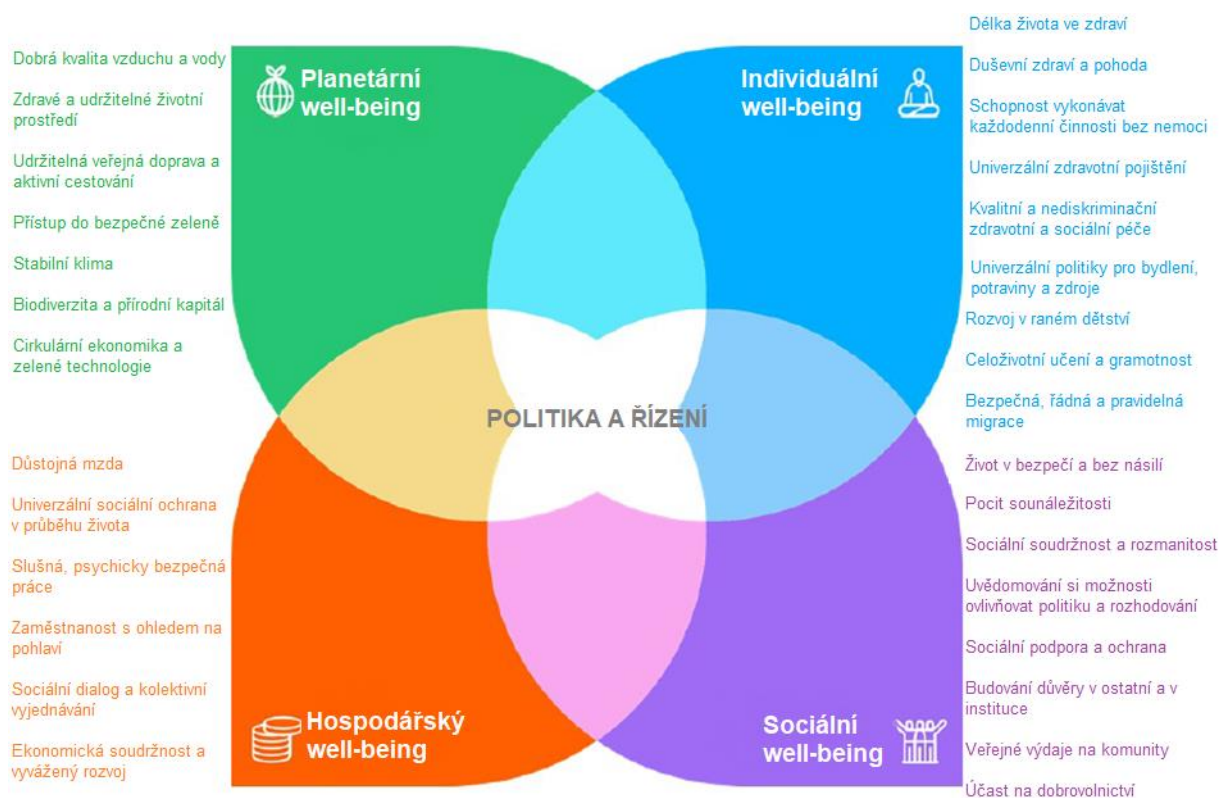
⁵ Evropská komise. Závěry Rady o ekonomice blahobytu. Official Journal EU. 2019/C 400/9 ([zde](#)).

⁶ [Zdraví a well-being ekonomika: podkladový dokument](#): spolupráce na dosažení zdravé, spravedlivější a prosperující společnosti v evropském regionu WHO. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2023.

⁷ Dtto pozn. 3

⁸ „One Health“ je integrovaný a sjednocující přístup, který si klade za cíl udržitelně vyvážit a optimalizovat zdraví lidí, zvířat a celých ekosystémů. Tento koncept uznává, že zdraví lidí, domácích a divokých zvířat, rostlin a širšího prostředí (včetně ekosystémů) jsou úzce propojena a vzájemně závislá. Jedná se o holistický přístup, který klade důraz na spolupráci mezi různými sektory a disciplínami na lokální, národní i celosvětové úrovni.

Obr. 1. Planetární, hospodářský, individuální a sociální well-being

Zdroj: publikace „[Harnessing the benefits of well-being policies and investments for health](#); 2023

Jako starostové a vysocí političtí představitelé měst sdružených v Evropské síti Zdravých měst WHO jsme se zavázali prosazovat zásady well-being ekonomiky ve prospěch našich měst, jejich obyvatel a budoucích generací. Vycházíme z poznatků a závazků desítek let činnosti a spolupráce napříč různými odvětvími, a uznáváme význam čtyř typů kapitálu well-being(u) – planetárního, lidského, ekonomického a sociálního. Předkládáme následující doporučení pro konkrétní opatření při upřednostňování zdraví a blaha našich komunit.

Planetární well-being

Města jsou těmi, kdo zásadně urychlují opatření v oblasti změny klimatu a dobrých životních podmínek planety, včetně následujících:

- 1. Ochrana a zlepšování životního prostředí.** Vzhledem k důležitosti dobrého stavu planety budeme usilovat o vytvoření zdravějších měst zlepšením kvality ovzduší, podporou přístupu k zeleným plochám a podporou přístupu k bezpečné a čisté vodě. Budeme aktivně podporovat iniciativy, které snižují znečištění a chrání biologickou rozmanitost prostřednictvím partnerství s místními zainteresovanými stranami, pilotních komunitních iniciativ a zvyšování povědomí o tom, jak změna klimatu a extrémní projevy počasí ovlivňují lidské zdraví. Zásadní je zajistit, aby lidé, kteří jsou změnou klimatu nejvíce ohroženi, nebyli zároveň nejvíce postiženi.
- 2. Integrace well-being do územního plánování.** Uvědomujeme si, že města mohou strategicky využívat městské plánování při utváření podmínek pro kvalitní život svých obyvatel. Budeme usilovat o začlenění ukazatelů well-being(u) do procesů plánování rozvoje měst a zajistíme, že při

rozhodování o infrastruktuře, bydlení, správě přírodního bohatství, regeneraci či o dopravě bude prioritou blaho lidí a planety. Prostřednictvím efektivního městského plánování můžeme podpořit podnikání, inovace i udržitelné podnikatelské postupy. Tento přístup přispívá k hospodářskému růstu, který je nejen inkluzivní, ale také ohleduplný k životnímu prostředí, což je v souladu s naší vizí prosperující a spravedlivé společnosti.

- 3. Podpora udržitelných komunit.** I nadále se zasazujeme o prosazování udržitelných komunit prostřednictvím konceptů jako je cirkulární ekonomika, podpora obnovitelných zdrojů energie a zvyšování energetické účinnosti s cílem minimalizovat emise uhlíku. Podporujeme zavádění nových mechanismů financování ve prospěch životního prostředí a začlenění sociálních a zdravotních přínosů do těchto procesů.

Individuální well-being

- 4. Prioritizace zdravotnických služeb a tím zlepšování zdravotních a ekonomických výsledků.⁹** Stvrzujeme, že prosperita a pokrok každé společnosti jsou úzce spjaty s kvalitou života a spokojeností jednotlivce. Toto základní chápání podtrhuje význam investic a péče o fyzické, duševní a emocionální zdraví, které společně přispívají k vyšší kvalitě života všech členů komunity. Uvědomujeme si, že je zapotřebí silný systém podpory veřejného zdraví a zdravotní péče a zavazujeme se investovat do iniciativ, které podporují preventivní zdravotní péči, podporu duševního zdraví a rovný přístup ke kvalitním a nediskriminačním zdravotnickým službám pro všechny. Služby zdravotní péče mohou jít ještě dále v maximalizaci svých přínosů pro ekonomiku a společnost tím, že budou aktivně využívat veškeré možnosti v oblasti zaměstnanosti a odpovědného zadávání veřejných zakázek.
- 5. Posilování kompetencí prostřednictvím vzdělávání a rozvoje.** Věříme, že investice do vzdělávání dětí v raném věku a neustálá podpora celoživotního učení se na pracovištích a v komunitách jsou nedílnou součástí lidského kapitálu v rámci well-being(u). Tyto iniciativy jsou základními stavebními kameny pro rozvoj kvalitního života a prosperity našich komunit a poslouží k tomu, abychom byli více kvalifikovaní a lépe propojení navzájem, a mohli tak naplno využít náš potenciál. Klíčové jsou investice na podporu rozvoje dětí v raném věku. Ty vytvářejí pevné základy pro jejich vývoj, zmírňují

⁹ Boyce T, Brown C. [Ekonomické a sociální dopady a přínosy zdravotnických systémů: zpráva](#). Kodaň: Regionální úřad WHO pro Evropu; 2019.

dopad mezigenerační dětské chudoby a podporují celoživotní přístup ke zdraví jako klíčovému prvku zdravotního a sociálního rozvoje.

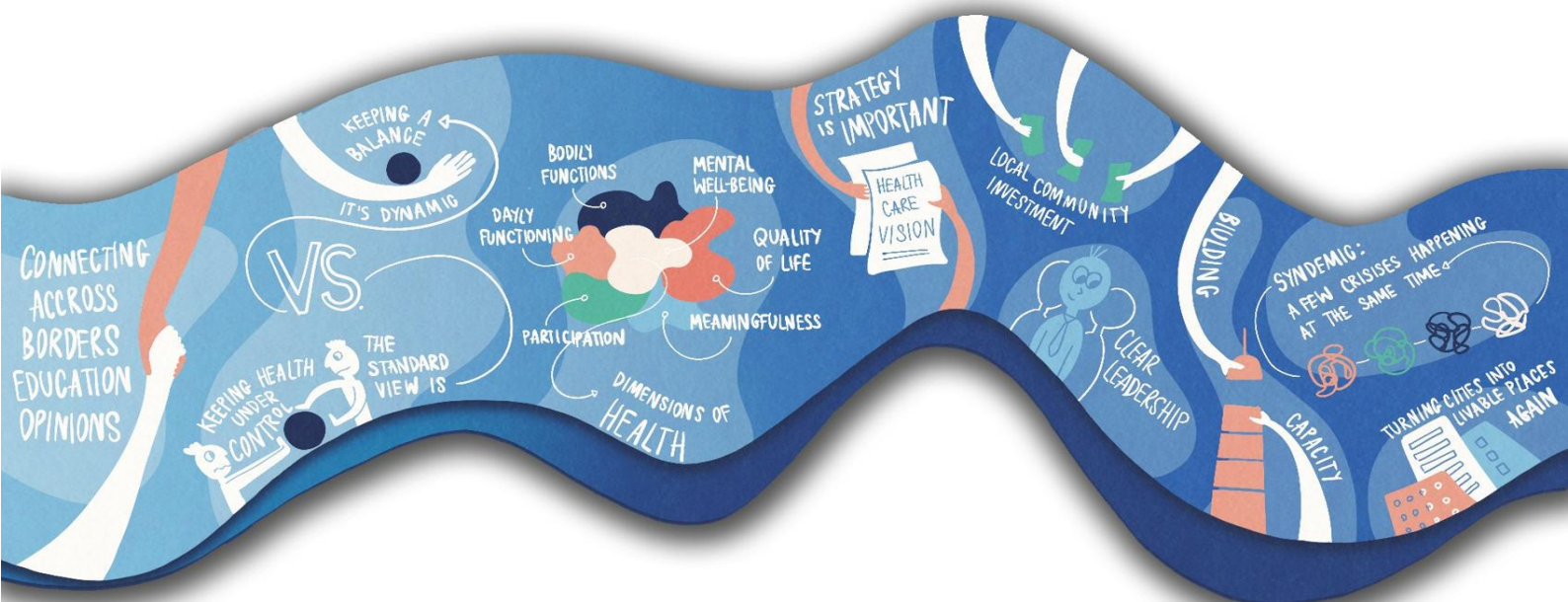
- 6. Obhajoba zdraví, bezpečnosti a inkluze.** Ve snaze o zdravější a bezpečnější společnost si jako vedoucí představitelé uvědomujeme, že well-being zahrnuje mezi základní faktory bydlení, potraviny, migraci a bezpečnost, a důrazně podporujeme zavádění takových politik, které zajistí, že každý jednotlivec bude mít k dispozici potřebné zdroje, aby se mu dařilo. Uznáváme přínos starších lidí pro naše komunity a města. Podpora starších lidí musí být prioritou. Investice na podporu těch, kteří žijí sami a chtějí i nadále žít doma, jsou neocenitelné. Při hledání nových domovů v rámci ústavní péče je třeba se zaměřit na potřeby každého jednotlivce. Je třeba uznat a ocenit schopnosti a nadání starších lidí a zároveň se zaměřit na problémy jako je osamělost, zhoršená pohyblivost, zrak a sluch a zejména demence a Alzheimerova choroba. Zdravé stárnutí a komunity přátelské ke stáří musí mít silné zacílení a současně vedení obcí/zemí musí nést odpovědnost za zdravé stárnutí v průběhu celého života¹⁰.
- 7. Zlepšování duševního zdraví dospívajících a mladých dospělých, podpora participativního rozhodování, inkluze a smysluplných postupů zapojování mladých.** Tlak na duševní zdraví je nejnaléhavější u dospívajících a mladých dospělých. Nastal čas zaměřit se na snížení základních příčin (jako je tlak na výkon, individualizující se společnost a silné zaměření na rychlá řešení) a nabídnout perspektivu pro odolnou a duševně zdravou generaci v podobě ekonomického blahobytu, sociální podpory, empatie a smyslu pro komunitu a péči. Duševní zdraví dospívajících a mladých dospělých a jejich zapojení do společnosti i ekonomiky jsou zásadní pro budoucí zdravou, spravedlivější a prosperující společnost a jsou také klíčovým bodem sblížení v oblasti zdravotnictví, práce, sociální politiky a vzdělávání. Řešení lze nalézt pouze spoluprací se samotnými dospívajícími a mladými dospělými. Na místní úrovni budeme podporovat přístupy zaměřené na blahobyt tím, že budeme podporovat veřejný dialog a zapojení různých hlasů s důrazem na zapojení mladých lidí do rozhodovacích procesů. Vytvoříme prostor pro to, aby byly hlasy mladých lidí slyšet a byly oceněny.

¹⁰ Lisabonské závěrečné prohlášení: regionální summit o inovaci politiky zdravého stárnutí v evropském regionu WHO. Ženeva: Světová zdravotnická organizace; 2023 ([zde](#)).

Hospodářský well-being

- 8. Podpora inkluzivního a udržitelného hospodářství aktivně vedená ze strany měst.** Uznáváme, že spokojenost a kvalitní život pracovní síly je klíčovou součástí konceptu well-being ekonomiky. To zahrnuje prosazování politik zaměřených na veřejné zdraví, jako jsou mzdy pokrývající životní náklady, spravedlivá a důstojná práce, bezpečné pracoviště a sociální ochrana, které lidem umožní prosperovat. Kromě zaměření se na fyzické zdraví, je také nutné podniknout společné kroky ke zlepšení duševního zdraví a k podpoře kvalitních sociálních vazeb. Tyto aspekty jsou zásadní hnací silou well-being ekonomiky. Jsme připraveni aktivně zapojovat obyvatele, včetně mladých lidí, a získávat jejich podněty k rozpočtovým výdajům (např. participativní rozpočtování) a začleňovat jejich jedinečné pohledy do oblastí jako je vzdělávání, zdravotní péče, environmentální udržitelnost a iniciativy zaměřené na mládež. Nadále budeme navrhovat a realizovat veřejné politiky a kroky, které podporují rovné příležitosti na pracovištích a rovnost žen a mužů integrují do všech odvětví.
- 9. Uznání odpovědnosti veřejných a soukromých subjektů za postupy, které podporují zdraví.** Při řešení komerčních determinant zdraví a rozvoji well-being ekonomiky prosazujeme, aby se veřejné a soukromé subjekty aktivně zapojily a spolupracovaly, a to jak jako zaměstnavatelé, tak jako ti, kteří mohou zdraví aktivně podpořit. Tento postup zahrnuje zapojení občanské společnosti, řešení střetu zájmů a podporu transparentního dialogu mezi zúčastněnými stranami. Vzhledem k zásadní roli vedoucích představitelů měst při utváření a provádění politik, které upřednostňují veřejné zdraví a ekonomickou udržitelnost, zdůrazňujeme význam podpory regulace, legislativy a pobídek směřujících k minimalizaci zdraví škodlivých komerčních determinant zdraví. Abychom toho dosáhli, zaměříme se jako města na strategie spolupráce mezi místní samosprávou, občanskou společností a soukromým sektorem s cílem zlepšit výsledky v oblasti veřejného zdraví. Přijetím těchto konkrétních kroků mohou města účinně řešit komerční determinanty zdraví a podporovat well-being ekonomiku, která upřednostňuje zdraví a prosperitu našich komunit.
- 10. Podpora investic do měst prostřednictvím spravedlivého zdanění.** Podporujeme spravedlivou daňovou politiku, která napomůže rozvoji našich měst a je v souladu se zásadami well-being ekonomiky. Vzhledem k ústřední roli, kterou města hrají při podpoře well-being a prosperity, zdůrazňujeme nutnost zvýšit investice do našich městských center. Prostřednictvím spravedlivých daňových přístupů a politik můžeme generovat potřebné příjmy, které podpoří transformační opatření ve městech. Tyto investice by měly být spojeny s transparentní a odpovědnou správou, která zajistí optimální a spravedlivé přidělování zdrojů. Efektivní směřování investic je základem well-being ekonomiky, která pozvedne naše města.

Sociální well-being

11. Podpora participace, důvěry a dobrovolnictví s vědomím, že zdraví začíná doma a v komunitě.

Důvěra, pocit sounáležitosti a sociální soudržnost jsou základem sociálního blahobytu. Budování well-being ekonomiky a řešení otázky rovnosti ve zdraví vyžaduje aktivní zapojení komunity. Umožňujeme tak jednotlivcům vytváření platforem a jejich aktivní účast na rozhodování, do rozhodovacích procesů zapojujeme různé strany a pohledy tak, aby naše činnosti byly komunitou iniciovány a podporovány.

Jsme přesvědčeni, že zdraví a pohoda začínají doma a v komunitách. Na základě přístupu komunitního rozvoje se zasazujeme o místní intervence, které obyvatelům umožní se aktivně podílet a spoluvytvářet svou kvalitu života. Tento přístup podporuje pocit vlastnictví a odpovědnosti, posiluje pocit důvěry, sounáležitosti a sociální soudržnost.

Za účinný prostředek považujeme dobrovolnictví, jehož prostřednictvím mohou jednotlivci aktivně podporovat svou komunitu a posilovat pocit sounáležitosti a důvěry. Toto společné úsilí v konečném důsledku utváří soudržnější a prosperující společnost.

12. Přijetí rozmanitosti a inkluze. Znovu potvrzujeme svůj závazek k rovnosti a sociální spravedlnosti.

Budeme usilovat o odstranění zdravotních a sociálních nerovností tím, že zajistíme, aby všichni obyvatelé bez ohledu na věk, pohlaví, etnickou příslušnost nebo místo původu měli přístup ke kvalitní zdravotní péči, vzdělávání, sociálním službám a životním příležitostem. Dále budou města upřednostňovat iniciativy a programy zaměřené na bezpečnost komunity, jejichž cílem je omezit násilí a vytvořit bezpečné životní prostředí.

Přijetím těchto opatření se hlásíme k zásadám well-being ekonomiky a zavazujeme se, že naše města budou zdravější, spravedlivější a udržitelnější tak, aby z nich měli prospěch všichni obyvatelé.

